

Oslo, 30. september 2015
Vår ref: 290-15/TLH/tbp

Høringsvar - Forslag til endringer i barneloven for å fremme likestilt foreldreskap

Foreldre er viktige for barn enten de lever sammen eller ikke. Det er positivt at regjeringen ønsker å tilrettelegge for valgfrihet, fleksibilitet og løsninger som er tilpasset det enkelte barnets behov. Det vil i seg selv være et godt bidrag til mest mulig likestilt foreldreskap – der verken foreldre eller barn tvinges inn i løsninger som ikke er til beste for barnet. Det er en god målsetning at konflikter skal reduseres ved at lovverket er så tydelig som mulig, samtidig som barn må kunne beskyttes når konflikter skyldes forhold som må antas å være skadelige for dem.

Psykologforeningens standpunkter til forslagene fra departementet og synspunkter på spørsmålene som departementet ønsker at høringsinstansene skal vurdere, er som følger:

2.1. Forslag om felles foreldreansvar fra barnets fødsel uavhengig av samlivsstatus

Psykologforeningen støtter felles foreldreansvar som utgangspunkt for alle. Automatisk felles foreldreansvar, uavhengig av samlivsstatus, vil mest sannsynlig medvirke til at en på senere tidspunkt unngår konflikter der den som ikke har del i foreldreansvar, reiser sak om dette mot den andres vilje. Det vil være hensiktsmessig at begge foreldre har en likestilt rett til å melde fra dersom de a) ikke ønsker å ha del i foreldreansvaret selv, eller b) ikke ønsker at den andre har del i foreldreansvaret. Ved uenighet må den andre kunne reise sak. En ett-års-frist for å melde fra er hensiktsmessig, mens fristen for å reise sak ved uenighet bør være adskillig kortere.

Med foreldres mulighet innen første året til å frasi seg foreldreansvar, og ved å legge ansvaret på far til å gå til sak for å opprettholde foreldreansvaret, er det funnet en god løsning. Det er imidlertid lite belegg for at dette vil føre til at flere fedre tar aktiv del i barnets liv. Det er likevel riktig at kriteriene for ikke å idømme felles foreldreansvar knyttes *både* til egenskaper ved far, *og* til egenskaper ved samarbeidet mellom foreldrene. Det er viktig at manglende bevis for fars uegnethet ikke uten videre hindrer retten i å stoppe konflikter gjennom å gi en av foreldrene foreldreansvar alene. Dette vil kunne være til barnets beste.

2.2. Noen mindre endringer om foreldreansvaret

Her er vi enige i forslaget, og har ingen ytterligere kommentarer.

2.3. To alternative forslag om barnets flytting

Vi er enige i forslaget alternativ 1, som innebærer en videreføring av gjeldende rett med de nevnte forsterkningene, slik at den som barnet bor fast hos, fortsatt har det avgjørende ordet om barnets flytting. Begge foreldre bør ha varslingsplikt, og det bør være meklingsplikt med inntil syv timer ved uenighet. Som følge av dette bør imidlertid også varslingsfristen forlenges fra seks uker til tre måneder, slik at det er en reell mulighet å gjennomføre mekling, eller reise sak, før flyttingen er et faktum. Det vil være viktig at det går klart fram av regelverket når varslingsplikten inntreffer, for eksempel dersom flyttingen øker avstanden til samværsforelderen og barnet må bytte skole/barnehage som følge av flyttingen.

Alternativ 2 vurderes å være mer konfliktdrivende enn alternativ 1.

Forslaget om å kreve enighet om flytting i disse familiene kan bli både konflikt- og prosessdrivende i og med at samværsforelderen i prinsippet kan nekte bostedsforelderen å flytte, selv innen lokalmiljøet – da kriteriet om «vesentlig endring av samværsituasjonen» ofte vil bli tolket ulikt. Den ene forelderen vil da i praksis kunne gjøre det vanskelig for den andre forelderens mulighet for å gjøre ivareta daglig omsorg for barnet og for å ivareta egen familiesituasjon.

2.4 To alternative forslag om delt bosted

Psykologforeningen støtter departementets foretrukne forslag, Alternativ 1, om å beholde gjeldende rett der foreldrene selv avtaler hvor barna skal bo fast. Vi mener imidlertid at ingen løsninger bør fremheves spesielt i lovteksten. Dette vil gi foreldre mest mulig frihet til å velge løsninger som er tilpasset akkurat denne familiens, og dette barnets særskilte behov. Det bør i lovteksten nettopp framheves at bosteds- og samværløsninger må tilpasses familiens og barnets behov, og at ordninger kan endres ettersom barn blir eldre. Det vil være uheldig at enkelte løsninger framheves – og dermed indirekte anbefales – på lik linje for en ett-åring og en femten-åring. For noen foreldre vil det dessuten også kunne være aktuelt å velge bort samvær, eller ha minimalt samvær, en periode av ulike grunner, uten at dette indirekte framheves som en mindre ønsket løsning i loven.

Alternativ 1 forutsetter likevel, etter vårt syn, en avklaring og presisering av hva som vil ligge i begrepet delt omsorg. Slik det er presentert i høringsnotatet, er grensene mellom samværsbegrepet og delt omsorg svært flytende. Ved å innføre begrepet «betydelig tid» vil for eksempel en såkalt 6-8 løsning kunne defineres som betydelig tid/delt omsorg, men også kunne kalles samvær. Det er mulig at dette kan løses ved at tid tilbrakt hos hver av foreldrene er en selvstendig avtalevariabel, mens rettighetene knyttet til å ta avgjørelser i fellesskap, som per i dag tilligger begrepet delt bosted, kan gjøres til et eget avtalepunkt uavhengig av samværsordningen: For eksempel i familier der foreldrene bor hver sitt sted i landet, og samværsordningen som følge av dette ikke er «betydelig», kan foreldre likevel enes om å ta hverdagslige beslutninger i fellesskap. Det innebærer at man kan ha delt omsorg i betydning ta felles beslutninger, men at den ene forelderen kan ha relativt lite samvær. Dette vil etter vårt syn tydeliggjøre skillet mellom tid og delaktighet i beslutninger, bidra til å senke konfliktnivået, og forhindre at tid blir den eneste beslutningsvariabelen som foreldre er opptatt av.

Når dette er sagt, vurderes alternativ 1 likevel å være best egnet til å ivareta barnets beste. I familier der den ene forelderen har hatt hovedansvaret for omsorgen, vil det være minst endring for barnet om det har fast bosted hos den forelderen som har utøvd mest omsorg. Delt bosted som utgangspunkt vil ikke ivareta barnets beste i slike familier.

Tilsvarende vil det ikke være til barnets beste at foreldre som er i langvarig konflikt, skal ta alle avgjørelser om barnet i fellesskap. Det er godt dokumentert at barn som opplever langvarige konflikter mellom foreldrene, skades av dette, noe som vises både hva gjelder helse, utdanning og tilpasning til samfunnet.

Delt bosted for barn forutsetter at foreldrene *velger* å bo nært hverandre, at de er imøtekommende i forhold til å tilrettelegge for barnas kontakt med venner og fritidsaktiviteter, og at de kan bli enige om svært mange avgjørelser om barnets dagligliv. Når foreldre greier dette, vil det være et gode for mange barn å ha delt bosted. Når foreldrene ikke greier dette, vil det være skadelig for barna å ha delt bosted.

Dersom loven har delt bosted som utgangspunkt, vil man kunne forvente at mange av familiene der de nødvendige forutsetninger om samarbeid ikke er oppfylt, også vil kunne ha problemer med å komme til enighet om andre avgjørelser enn delt bosted. Hvis delt bosted er lovens utgangspunkt, vil det også redusere sannsynligheten for at barn får tilstrekkelig sjanse til å gi uttrykk for sitt syn uten at de risikerer å øke foreldrekonflikten i allerede konfliktfylte familier. Med delt bosted som utgangspunkt vil også barn som har opplevd vold og overgrep bli ytterligere utsatt og det vil også bli vanskeligere å gi disse barna nødvendig trygghet og omsorg hos en av foreldrene. Samlet sett vil et slikt lovmessig utgangspunkt bety at mange barn vil utsettes for en familiesituasjon som med stor sannsynlighet vil skade dem. Alternativ 2 har dessuten, etter vårt syn, så mange unntak fra «automatisk delt omsorg» at den vil være konflikt drivende ved at mange foreldre med en slik regel vil være sterkt uenige om hvor mye hver av dem har bidratt til omsorgen før samlivsbruddet.

Allerede i dag er det en klar øking i antall rettssaker der en av foreldrene ønsker å endre en tidligere avtale om delt omsorg. Alternativ 2 vil mest sannsynlig øke denne tendensen ytterligere.

2.5.Tiltak mot samværshindring

Det er i dag svært mye tilgjengelig kunnskap om familievold som skadelig oppvekstvilkår for barn. Spesielt de siste årene har fagfeltet fremhevet at familievold representerer et kraftig angrep på barnets mulighet til å utvikle trygge tilknytningsmønstre.

Psykologforeningen vurderer det derfor som særlig viktig at barneloven er tydelig på at grunnprinsippet om likestilt foreldreskap ikke nødvendigvis skal gjelde i saker med familievold. Det ville være mot lovforslagets intensjon, om lovforslaget blir et verktøy for den voldsutøvende forelder til å ivareta sine voksne særinteresser, når dette går på bekostning av det voldsutsatte barnets behov. Det finnes flere eksempler på at den voldsutsatte forelder ikke følger opp samværsavtale, f. eks. inngått i meglingsavtale på familiekontoret, når barnet ikke vil til samvær hos forelder som har stått for voldsutøvelsen. Det er problematisk hvis myndigheter og etater forstår en slik situasjon som avtalebrudd fremfor som forelderens forsøk på å beskytte barnet sitt.

I høringsnotatet påpekes at det er viktig at sanksjoner som følge av samværshindring ikke rammer barnet. Økonomiske sanksjoner vil svært ofte nettopp ramme barnet, gitt den kunnskap en har om mange enslige foreldres økonomiske situasjon. *Psykologforeningen kan vanskelig se hvordan det kan la seg gjøre å bruke økonomiske sanksjoner uten å ramme barnet, selv om intensjonene bak er de aller beste.* Dersom en likevel ønsker å opprettholde mulighetene for økonomiske sanksjoner, vil det muligens være mer hensiktsmessig å gi muligheten for å redusere eller stanse barnebidraget enn å inndrive tvangsbøter. En slik

ordning vil, i så fall, tydeliggjøre at det faktisk er barnet som rammes, og at årsaken tydeligere tilskrives bostedsforelderens.

Vi ser det som hensiktsmessig at det innføres meklingsplikt, og eventuelt også meldingsplikt til barneverntjenesten i disse sakene.

For øvrig mener Psykologforeningen generelt at meklingsordningen i større grad bør fokusere på de som har behov for den. I dag er det slik at tre firedeler kommer fram til enighet før mekling, eller under mekling, og det gjennomsnittlige antallet meklingstimer er lavt. Bør en ikke da vurdere om mekling for alle er nødvendig bruk av tid for foreldre og for samfunnet? Departementet bør vurdere om det i stedet bør innføres krav om skriftlig avtale om bosted og samvær, og at de som ikke ønsker bistand til å lage en slik avtale, kan velge bort meklingen. Dersom foreldrene ikke blir enige om en skriftlig avtale, bør det være obligatorisk å møte til mekling. Oppnås det ikke enighet etter et antall meklingstimer, bør saken avgjøres av Tingretten. Mekleren bør gis myndighet til å fortsette eller avslutte mekling inntil et maksimalt antall meklingstimer, om ikke enighet oppnås.

Vennlig hilsen
Norsk Psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President